

ПРОМЕНИ ВЪВ ВЪЗРАСТОВИЯ ПРОФИЛ НА БЕДНОСТТА В ГРАДОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА 1992–2008 г.

Силвия Николова¹

Целта на настоящето изследване е да представи в по-детайлен план бедността и доходното неравенство в градовете в България в периода 1992 – 2008 г. От една страна са разгледани бедността и доходното неравенство в столицата и големите градове, а от друга страна на тях са противопоставени бедността и неравенството в малките градове. Чрез разлагане на индекса за равнище на бедността е изследван възрастовият профил на лицата, които живеят в бедност в градовете на България и са анализирани различията му за малките и големите градове. За целите на анализа са използвани индивидуални анонимизирани данни от Изследване на домакинските бюджети за периода 1992 – 2008 година.

Ключови думи: градове, бедност, доходно неравенство, възрастов профил на бедните

ВЪВЕДЕНИЕ

В контекста на урбанизационните процеси, протичащи в световен мащаб и на нарастване на относителния дял на населението, живеещо в градовете, стандартът на живот на градските домакинства, бедността и доходното² неравенство сред тях стават важен въпрос за съвременните общества. Равалион, Чен и Санграула, използвайки данни за 90 развиващи се държави, показват, че една четвърт от бедните хора в тях живеят в градове и че в голяма част от тези страни се наблюдават процеси на урбанизиране на бедността (Ravallion, Chen and Sangraula, 2007: 681-682). От друга страна обаче, те установяват и

¹ **Ас. Силвия Николова** – Институт за изследване на населението и човека при БАН
Адрес за контакти: silnikolova@gmail.com

² Въпреки неестественото си звучене на български език термините „доходно неравенство“ и „доходна диференциация“ са навлезли в изследванията за разпределението на населението по доход (вж. например Цанов, 2007: 253; Коцева, 1999; Богданов, 1998) и за това се използват и в настоящата статия.

обратната тенденция за държавите от Източна Европа и Централна Азия – там равнището на бедност в извънградските райони надвишава това в градовете (пак там: 686). Тези резултати се потвърждават и от изследвания на Световната банка, в които освен това се открояват и различия между стандарта на живот в столиците и по-малките градове на източноевропейските страни (World Bank, 2006: 4; World Bank, 2005: 59).

Страните в преход към пазарна икономика в Европа се характеризират с по-голям относителен дял на градското население в сравнение с държави в други части на света, които са със сходни равнища на брутен вътрешен продукт (World Bank, 2006: 1). Процесите на урбанизация на населението в България започват още в средата XX век като делът на населението, живеещо в градовете, продължава да се увеличава и до наши дни³. На практика миграцията към градовете е обусловена от по-добрите възможности за намиране на работа, по-високо заплащане, по-добра инфраструктура и по-добър достъп до социални услуги. Едновременно с нарастването на населението на страната, живеещо в градовете, се наблюдава и тенденция на концентрацията му в по-големите градове – през 2014 г. вече 23,3%⁴ от населението на България живее в столицата. Тези тенденции обуславят и необходимостта от изучаване в по-големи детайли на бедността и подходящото неравенство в българските градове и различията между тях в зависимост от големината на градовете.

Икономическото развитие на България през последното десетилетие на XX и началото на XXI век доведе до повишаване на неравенството и бедността в страната с превес на обедняване на извънградските райони. Например от експерти на Световната банка (World Bank, 2006: 20) е установено, че през 2001 г. равнището на бедност в селските райони превишава това в градовете, като 14,9% от живеещите в градовете са с доходи под линията на бедност. По-осезаемата бедност в селата е и причината по-голяма част от изследванията на бедността в България в регионален план да се фокусират върху равнището на бедност в селските райони. По-детайлен анализ на бедността в градовете е направен в изследване на НСИ за 2003 г., като в него е показан делът на бедните домакинства в столицата, в областните и в по-малките градове. Направените в него изводи показват, че с доходи под линията на бедност в София са едва 4,3% от домакинствата, докато в областните градове делът им е почти три пъти по-голям (12,2%), а съответно в по-малките градове (17,0%) той се доближава значително до равнището на бедност в селата (17,9%) (НСИ, 2003: 94). Независимо от по-голямата бедност в селските райони, поради по-големия брой на населението в градовете, се установява, че в България също се наблюдава урба-

³ През 1992 г. 67,2% от населението на страната живее в градове (НСИ, 2012: 50), през 2008 г. този дял достига до 71,1%, а към 31.12.2014 г. вече възлиза на 73,1% (НСИ, вж. <http://www.nsi.bg/bg/content/2975/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BF%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D0%B5%D0%BD%D0%B5-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%BB>).

⁴ Вж. НСИ <http://www.nsi.bg/bg/content/2981/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BF%D0%BE-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%BB>